

kezelte azt, hogy mit lehet és mit nem, hogy az minden elképzelést felülmúlt. A zene meg kell, hogy szülessen, minden dalmának szólnia kell valamiről; ebben nem ismert könyörületet. De abban, hogy hogyan jutunk el oda, és a végső megszólalás milyen lesz – akár még jobb is, mint amit eredetileg elképzelt –, abban olyan szabadságot adott nekünk, hogy ott, helyben születtek meg a darabok. Nem preconcepciókkal érkezett, pedig annyira ismerte a művek háttérét, hogy a konkrét hangokról is tudta, melyik miért van leírva. Minden hangnak a helyén kell lennie, jókor és tisztán, ez nem lehetett kérdés, de hogy milyen kifejezőerővel, milyen tartalommal és milyen hangerővel szólal meg az adott pillanatban, az ott formálódott mind.”

„A vokális instrukciókat illetően végig kontrollálta az elképzeléseit a karigazgatóval. Mindig megkérdezte, hogy az egyes részeket hogyan próbáltuk, hogy gondol-

juk: aztán elmondta, ő hogyan képzei. És mindig igaza volt, de azért ott volt benne az a gondolat, hogy ez nem az ő asztala; szívesen kirándul ide, de azért elfogadta a begyakorolt megoldásokat is. A technikai megvalósítást nem akarta meghatározni. Számított arra, hogy mi is inspiráljuk őt. Mást látott meg a darabokban, mint a többiek. Sokan nem mernek elrugaszzkodni a tradícióktól, de őt ez nem kötötte meg. Amit jónak gondolt, azt megtartotta; ha pedig máshogy gondolta, akkor máshogy is dirigálta. Amit létrehozott, az hiteles volt. Nagyon meg tudta indokolni, mit miért kér. Ahogy zongorázott, olyan dolgokat mutatott meg, amik alapján mindenki azonnal megértette a saját szerepét; megtalálta a helyét a zenei formátumban is, a hangzásban is. Egy idő után már nem kellett a zongorához ülnie, mert mi voltunk a zongora. Olyan mélyen a zenében gondolkodott, ahol már nem számít a hangszer.”

„Nagyon vártuk a folytatást, és kifejezetten fájlalom, hogy a Cantata Profana már nem került sorra.

Amikor emlékszem erre a felvételre, szinte látom őt magam előtt. Olyan intenzív volt az irányítása a munka során, annyira jelenvaló volt a személye, hogy ez a közelség valahogy nem szűnt meg, sosem került igazán múlt időbe. Mintha most is lenne, sőt: számomra megmaradt, most is van. Nem is biztos, hogy minden percét felfogtam akkor, hogy milyen nagy dolog egy szobában lenni, együtt dolgozni vele.”

„Ez a lemezfelvétel olyan, mint egy fotó: abban a pillanatban a legtökéletesebb Bartók-interpretáció volt. Lehet másképp gondolni, lehet újra értelmezni, máshogy felvenni, de akkor és ott valamitől a legközelebb állt ahhoz, amit Bartók valaha elképzelhetett, amikor papírra vetette ezeket a darabokat, ebben biztos vagyok.”

Mechler Anna

Menni vagy visszajönni?

Fiatal zenészek portréja, akik külföldi munkavállalás után itthon muzsikálnak – II. rész

Az előző lapszámban indult sorozatunk első részében három vonós művész mesélt arról, miért is vágott neki a külföldi éveknek, majd mi ösztönözte arra, hogy az itthoni zenekaroknál tegyen próbát. Ez alkalommal két fuvola- és egy trombitaművész összegzi nemzetközi és magyarországi tapasztalatait. A külföldi képzésben jelentős szerepet kapó zenekari játékról, a próbajátékokra való felkészítésről, az édesanyák félállású muzsikálásáról, valamint a honvágyról, az itthoni összetartó zenei közösségről is beszélnek.

„A szívem mindig itthon maradt”

Az amszterdami Royal Concertgebouw Orchestra két próbajátékán is sikerrel szerepelt. Először tutti, majd első trombitában jutott a döntőbe.. A sok-sok jelentkező közül, a három napon keresztül tartó fordulokat követően **Csikota Gergely** szerződéssel lett állandó kíséret, s egy éven keresztül minden pozíciót kipróbálhatott a legendás együttesben. A világ egyik legjobb koncerttermében, a legkiválóbb művészekkel muzsikált. Ennek az időszaknak a végén ismét próbajátékot hirdettek, erre azonban már nem

ment el. A honvágya ugyanis arra ösztökélte, hogy megpróbáljon visszatérni Magyarországra.

Akkor már több külföldi tanulóéven és zenekari munkán volt túl. A budapesti Zenekadémián először Velencei Tamás, majd Boldoczki Gábor volt a tanára. Három éven keresztül minden esztendőben bejutott az Európai Unió Ifjúsági Szimfonikus Zenekarába, majd a Gustav Mahler Jugendorchester tagjává vált.

Az itthoni lehetőségek hiánya miatt, és mert sokat szeretett volna még tanulni a zenekari játékról, külföldön próbált szerencsét. Sikerrel felvételizett a salzburgi

Mozarteumba, ahol Hans Gansch lett a mestere. Már három hónap elteltével próbajátékot nyert a Münchener Filharmonikusok zenekari akadémijára. Sok pozíciót kipróbált, 22 évesen el is nyert egy egyéves, helyettesítői állást a Münchener Szimfonikusoknál, és státuszos szólamvezető lett. Nem volt váltója, így évi százhusz koncer-

ten játszott egy szezonban, mindez azonban nagyon komoly zenekari tapasztalatot jelentett számára. A munka mellett végezte párhuzamosan az egyetemet és a zenekari akadémiát.

Abban az időben Lorin Maazel irányította a Filharmonikusokat, de mellette Gustavo Dudamellel, Valery Gergievvel, Zubin Mehtával, Daniel Gattival, Semyon Bychkovval és számos zenei ikonnal dolgozott. Eközben folyamatosan járt próbajátékokra, s jöttek is sorban a lehetőségek. Nürnberg, Hamburg, Köln, s a sor végén pedig Amsterdam. De egyre jobban vágyott haza.

„Ha volt egy kis szabadidőm, azonnal utaztam Magyarországra a szeretteim és a hazám miatt, s a szívem mindig itthon maradt. Egyébként is mindig az motoszkált bennem, hogy azt a tudást, amit külföldön megszereztem, itthon szeretném kamatoztatni. De persze úgy akartam hazatérni, hogy otthon is meg tudjak állni a saját lábamon... Amikor hallottam, hogy a Concerto Budapest próbajátékot hirdet, azonnal eljöttem rá. Megnyertem az első váltó trombitát, s elkezdtem itthon játszani. De arra gondoltam, jó lenne még stabilabbá tenni a helyzetemet, így amikor a Rádiózenekarnál volt próbajáték, arra is jelentkeztem. Szintén sikerrel jártam a majd húsz jelentkező közül. Úgy döntöttem, megpróbálom együtt a két társulatot. A Rádiónál teljes állásban vagyok szólamvezető, a Concerto-nál pedig fél státuszban. Nem könnyű ellátni ezt a két feladatkört, rengeteg koncertet, gyakorlást jelent, de nagyon szeretem mind a két együttest. Kiváló kollégákra találtam, nagyon jó a társaság. Persze én is elmondhatom, amit a többiek is említettek, jó itthon lenni, jó a hazámban zenélni. Külföldön kollegiális a viszony, nincsenek olyan barátságok, mint Magyarországon. Szerencsére itthon is remek koncertek hangzanak fel, szóval úgy érzem, hogy jó döntést hoztam.

Az eltelt négy év során nagyon sok mindent kipróbáltam, a külföldi diákéletet, a szerződéses munkát, s azt is, hogy milyen a legjobb zenekarokban játszani. Láttam, hogyan működik ez a ranglétra, miként lehet a legjobb zenekarokba bejutni. Mégis azt érzem, haza kell jönnöm. Nagy öröm volt, hogy a Rádiózenekarral szólistaként is muzsikálhattam, s egyre több hazai együttesbe is hívnak, igyekszem itthon is építeni a kapcsolataimat. Külföldre is visszajárok kisegíteni, de úgy érzem, megtaláltam itthon a helyem...”

„Fontos látni, hogy mi történik máshol”

„Akkor indultam külföldre tanulni, amikor ez még különlegesnek számított – meséli **Varga Fruzsina** – 1999-ben, még a zeneakadémiai diplomám előtt, s aztán párhuzamosan végeztem a budapesti iskolát a münchenivel. Lediplomáztam Pesten is, de közben már több felkérést kaptam. Kisegíttem például a Bajor Rádió Zenekarban és a Münchener Kamarazenekarban is. De ezekből az évekből a legjobb élményem talán a zenekari akadémia volt a Münchener Operaházban. Nagyon jók voltak azok az esztendők, s rengeteget tanultam. Persze diákként az ember nem a valóságot tapasztalja meg... A szólamtársak kezdtek arra biztatni, hogy kezdjek el próbajátékokra járni. Hát, korábban erről se nagyon hallottam... Mindenesetre lediplomáztam Münchenben, s másnap elmentem egy grazi próbajátékra, ahová azonnal fel is vettek. De nem örültem ennek annyira. Valahogy azt éreztem, hogy az nem az én helyem. A Grazer Philharmonisches Orchester elsősorban operazenekar, tehát ideális helynek látszott, ez volt az első állásom, mégse stimmel valahogy. De nemcsak én éreztem így, hanem a zenekarból többen fiatalok, úgyhogy az első adandó alkalommal el is jöttünk. Akkor annyira ifjú és bátor voltam, hogy ugrottam a semmibe, szerencsére ebben a családom is támogatott – és átköltöztem Bécsbe. Következett egy folytonos utazgatással teli időszak, két éven keresztül szabadúszóként mindenütt kisegítettem. Nagyon nagy szerencsém volt, hiszen sikerült a Bécsi Filharmonikusokkal is játszanom,

muzsikálhattam a Staatsoperben is. Felejthetetlen koncertek, előadások voltak, tényleg nagyon sok tapasztalatot szereztem. Münchenbe is visszajártam az operazenekarhoz. De mindebben rettenően elfáradtam, a végén már nem élveztem a folytonos úton levést... Néha már azt sem tudtam, hol is lakom. Nagyon gazdag, szép időszak volt, de nagyon elég is volt belőle. Úgy vélem, kell, hogy az ember valahová tartozzon.

Abban az időben hirdették a Rádiózenekar is próbajátékot. Persze, az akkori – 2006-os – fizetések megdöbbentettek, annyira alacsonyak voltak, az együttes élén azonban Fischer Ádám állt, s az ő személye is nagy vonzerőt jelentett, akárcsak az akkor kezdődött Wagner-sorozatok. Budapesten volt lakásom, itt élt a családom is, ezek szintén fontos érveknek számítottak. Ahogy az szintén, hogy továbbra is vissza tudtam járni külföldre kisegíteni.

Persze a hazai és külföldi helyzet kapcsán szó esik a fizetésekről, a szakmai élményekről. Külföldön is akadnak nem túl sok pénzt fizető társulatok, s itthon is – bár nőttek a bérek –, ma még szintén vannak olyan együttesek, ahol nagyon kevés fizetést vihetnek haza a zenészek... Úgy vélem azonban, ez is inkább arról szól, hogy kihez mi paszszol, ki hogyan találja meg a helyét, miben és miért boldog.

Arra persze nem számítottam, hogy aztán olyan hányatott lesz az Rádiózenekar sorsa, s ilyen nehéz évek várnak a zenekarra. De ez annyira jó társaság, olyan összetartó, s rejlik benne valami titokzatos öserő, hogy bármi történik is, ez az együttes összetart, túlél mindent. Örülök, hogy a tagja lehetek!

Akárhányszor útnak indulok – hiszen azért a külföldi kapcsolataim megmaradtak – minden alkalommal az jut az eszembe, hogy jó döntést hoztam több mint egy évtizede, amikor hazajöttem.

Szeretem persze azért ezeket a vendégszerepléseket is. Münchenbe, Luxemburgba járok, s azt kell mondjam, ezek a nemzetközi kirándulások hozzájárulnak szakmailag ahhoz, hogy jól érzem magam itthon. Fontos látni, hogy mi történik máshol. A külföldi fellépéseket követően mindig felfrissülten térek haza. Érdekes egyébként, hogy az ottani kollégák is panaszkodnak már arról, hogy mennyire nehéz mostanában állást találni, s hogy a próbajátékokon már milyen lehetetlen dolgokat kérnek. Ráadásul olyan muzsikus mondja ezt, aki maga is benne van a bírálóbizottságban...

Ami viszont itthon nagyon hiányzik a külföldi létből, az az, hogy ott az édesanyák automatikusan félállásba mehetnek, amíg a

gyermekük tíz-tizenegy éves nem lesz. Ezzel szívesen élnék én is, hiszen a kislány már elmúlt másfél esztendő... Itthon azonban egyelőre csak a gyed mellett dönthettem. Pedig havi egy vagy két koncertet most is szívesen vállalnék, többet azonban nem. “

„Külföldön nagy hangsúlyt fektetnek a zenekari képzésre”

Simon Dávid is tanulni indult külföldre, 2007-ben végzett Budapesten, majd három éven keresztül volt a müncheni főiskola hallgatója a bajor állam ösztöndíjasaként. Ezután további három esztendőn keresztül játszott különböző német zenekarokban. A Münchener Szimfonikusok, a Münchener Rádiózenekar és a Passauer Operaszínház zenekari akadémistája lett sikeres próbajátékai után. Utóbbi együttesnél határozott időre szóló szerződést is kapott, Augsburgban pedig több évig tanított az egyetem zenepedagógiai tanszékén.

Azt meséli, természetesen számára is vonzó volt, hogy magasabbak a külföldi bérek, de azért arról sem szabad elfeledkezni, hogy a fizetések Németországban is széles skálán mozognak, attól függően, hogy A, B vagy C kategóriájú zenekarba kerül valaki. Persze, egy olyan társulatnál, mint a Berlini Filharmonikusok vagy a Bajor Rádió Zenekara, már igazán kimagaslók a bérek.

„Arányaiban nem mondhatom, hogy annyival jobban kerestem külföldön, hiszen az albérlet, a biztosítás nagyon drága. Így amikor hazajöttem, akkor sem éreztem azt, hogy vissza kellett volna vennem az életvitelből.”

Hozzáteszi, fuvolásként azért nincs könnyű dolguk, mert nagyon sokan vannak, a státuszok száma pedig igen kevés. Dávid zeneszerzőként is tevékeny, elsősorban saját hangszerére írt darabokat, a célja ugyanakkor mindig az volt, hogy bekerüljön egy jó zenekarba, ahol nap mint nap kiváló muzsikusokkal játszhat együtt. A magyarországi tanulmányai után úgy érezte, hogy még tanulnia, fejlődnie kell, ezért ment Németországba, ahol a zenekari képzésre külön hangsúlyt fektetnek.

„Münchenben minden héten órát adott zenekari állásokból a Bajor Rádió szólófuvolista és a szólópikolósa. Emellett a közös órák, a szimulált próbajátékok mind a zenekari játékra illetve a próbajátékokra készítettek fel. Teljes mértékben arra koncentráltam a képzés, hogy hogyan legyünk minél jobb zenekari zenészek. A legnagyobb

rúbb műveket egyébként is zenekarban játszhatom el. A fuvolairodalom véges, míg zenekarban részese lehetek a zenetörténet legnagyobb csodáinak, és engem ez inspirál. A modern hangszeres képzés mellett jártam egy rövid ideig barokk fuvolára is, amellyel neves német barokk zenekarokban megfordulhattam. Érdekes tapasztalat volt ez is, bár már alig jut rá időm, hogy elővegyem azt a hangszert. Az ott megszerzett tudásomat modern hangszereken próbálom hasznosítani.”

Azt meséli, kedvesek kint a kollégák, és a korrekt kollegiális viszony a jellemző, de talán nincs olyan közvetlen barátkozás, mint itthon. Bár remekül beszél németül, egyfajta távolságtartást tart jellemzőnek, hozzátéve, hogy nem szeret általánosítani. A zenekarok ugyanakkor sokkal nemzetközibbek, a világ minden pontjáról érkeznek muzsikusok német együttesekbe. Ez betudható a magas béreknek, és annak, hogy rengeteg zenekar van az egész országban.

„Némi távolságot tartanak, aminek megvan az előnye és a hátránya is. Egyébként hullámzó az ember hangulata külföldön. Természetesen nagy befolyással bírnak az emberre a kinti élményei, a szakmai sikerei és kudarcai, a magánélete. Amikor valaki kimegy, az első időszakban azt érzi, hogy ott minden sokkal jobb. Majd eltelik néhány hónap, s már hiányozni kezdenek az itthoni dolgok, ízek. Aztán sikerül beilleszkednie, és talán ez a legfontosabb ahhoz, hogy megint a pozitív érzések váljanak erősebbé. Legálábbis nálam így történt. Néha erőteljesen

rám tört, hogy haza akarok költözni mindenképp, de arra is emlékszem, amikor egy kollégámmal beszélgettem egy próbajátékon Duisburgban, és azt mondtam neki, aligha jövök haza. De aztán végül más irányt vett az életem, azok a bizonyos hullámok másfelé vittek, és öt hónapra rá már itthon voltam a Rádiónál... Nagyon örülök, hogy így történt.”

Simon Dávid Németország több együttesében játszott, a próbajátékokon is sikerrel szerepelt, amikor megtudta, hogy a Rádiózenekar próbajátékot hirdet.

„Nagyon jó együttesnek tartottam mindig, konzis koromban a kakasülőről hallgattam végig az összes hangversenyüket. Éppen itthon töltöttem az augusztust, nagyon jól éreztem magam, s ennek az időszaknak a végén került sor a próbajátékra a Rádióban, ahol szerencsére sikerrel jártam. Három éve vagyok tagja a társulatnak. Remek társaság, nagyon közvetlen, barátságos közösség. A hazai, sokkal kisebb zenész közegben jobban ismerik egymást az emberek, talán így lehetséges, hogy engem is hívtak már szinte valamennyi fővárosi szimfonikus zenekarhoz segíteni. Németország olyan nagy, hogy ott ilyesmire nincs is lehetőség. Nagyon megtisztelő, hogy most is rendszeresen járhatok vissza zenélni, például olyan kiváló együttesbe, mint a Bach Collegium München.

Örülök, hogy így alakult az életem, és nagyon fontosnak tartom, hogy külföldi tapasztalatokat is szerezttem, a zene más aspektusait is megismerhettem, hiszen ez által az ember egész látásmódja is más lesz.” R. Zs.